Тақырыбы: 1960 ж. екінші жартысы - 1980 ж. бірінші жартысындағы Қазақстан

Жоспары:

- **Кіріспе:**
- **Негізгі бөлім:**
- Қазақстандағы 1950 жылғы саясат.
- Республиканың индустриялық дамуы.
- Ауыл шаруашылығы.Тың игеру Эпопеясы
- 60-80ж Қазақ халқының әлеуметтік саяси құрылымы.
- **Қорытынды бөлім:**

Кіріспе:

- Өндірілген өнеркәсіп өнімдері мен электр энергиясының жан басына шаққанда Қазақстан еліміз бойынша алдыңғы орындардың біріне ие болды. Жарыстың коллективтік және жеке түрлері бір-бірімен табиғи үйлестірілген. Жұмысшы тобының қалың тобы «Қатарымызда бірде-бір артта қалушы болмасын», «Бескүндік тапсырмасын төрт күнде», «Сапа бесжылдығына-жоғары кепілдік» деп аталатын патриоттық қозғалыс азаматтық үлкен мәнге ие болды. «Қазақстандық сағат үшін», «Тиімділік пен сапа бесжылдығына – жастардың энтузиазмы мен творчествосы», «Қол еңбегін-механизмдерге жүктейік», «Тиімділік пен сапа бесжылдығына-тыңның толық дәнді масағы» деп аталатын және басқа да бастамалар республика жастарының творчестволық еңбек және саяси белсенділіктерінің артуына ықпал етті

1970-1990 жылдары Қазақстанда өнеркәсіп кәсіпорындары мен цехтар салынды. Павлодар-Екібастұз, Қаратау-Жамбыл, Маңғышлақ, Теміртау-Қарағанды, Рудный-Алтай, Қостанай-Лисаковск және басқа да бірегей территориялық-өндірістік комплекстер (ТӨК) іске қосылды және даму үстінде болды. Халық шаруашылығына жаңа салалары- газ, подшипник, трактор, фосфор, атом өнеркәсібі пайда болып, интенсивті түрде дамыды. Республика титан, магний, глинозем, шойын, кокс, жасанды каучук, полиметалл аммофос, көтергіш крандар, электро-двигательдер, осы заманғы сым созатын станоктар, ұста-пресс машиналарын және басқаларды шығара бастады

1953ж шілдеде КОКП Орталық
Комитетінің
Пленумы саяси аватюрист және
қаскүнем,
Сталиннің Комитетінің
мүшелерін және
КОКП қатарынан шығарды,

Л.П Бериямен
бірге
Оның
көмекшілері,
Негізінен
мемлекеттік
Қауіпсіздік
министрлі
Гінің жетекші
қызмет
Керлері
тұтқындалып
Соңынан
ақталды.

КОКП Орталық
Комите
Тінің бірінші
хатшысы
Н.С Хрущев
жасаған
Баяндамада жеке
адам
Ның басына
табынудың
Пайда болу
себептерін,
Оның мәні мен
ерекшелік
Терін және
салдарларын
Анықтап талдауға
Үлкен орын
Берілді

Н.С.Хрущев
И.В Сталин
Л.Берияны қатты
сынай
Отырып,саяси
қуғын
Сүргінді
жүргізудегі
Өз жауапкершілігі
туралы
Жұмған аузын
ашумен
Қатар,КОКП ОК
Төрал
Қасының жаңа
құрамын
Морлотов,
Кагановичті,
Ворошиловты
Қызғыштай қорғап
Оларды
Лепиншілдер

КОКП XX съезд
Өзінің жабық мәзілісін талқылады.

КОКП Орталық Комитетінің «Жеке Адамға табыну Және оның салдары турылы»қаулысы Болды.”маусым 1953ж”

33 ж өткеннен кейін Ғана «Известия КПСС» Журналы (1989ж№3) Н.С Хрущев жасаған Баяндамасының толық Тексін жариялады.

Ал бұл баяндама Толығымен Шетелдік басрпасөз Де XX съезден Кейін бірнеше апта Өтісімен жарияланған.

- КОКП Орталық Комитеті мен Кеңес үкіметі 1954-56ж ***бір жағынан*** шамадан тыс орталықтандыруға шек қою мен одақтық республикалардың құқыларын кеңейтуге бағытталған біраз шараларды жүзеге асырғанымен,***екінші жағынан,***сол кезде қабылданған көптеген қаулы қарарлар арқылы жарияланған тәуелсіздікті жоққа шығарып отырды.
- Бұрынғысынша қоғамды басқару құрылымы ***"жоғарыдан төменге қарай"*** принципіне негізделген.

- Бұған Шығыс Қазақстанның бір мектебінде орыс тілінің сабақ берген М.Елікбаевтың тағдыры мысал бола алды.Ол Қазақстанның тәуелсіздігі тек сөз жүзінде ғана,даңғаза айғай-шумен өтетін сайлаулар іс жүзінде сайқымазақ екендігін жақсы түсінді.Қазақ тіліндегі мектептер санының күрт төмендеуі,оқу құралдарының жетіспеуі,мұғалімдердің жұмыссыз қалу фактілері оны қатты алаңдатты.Н.С Хрущевтің атына жазған хатында бүкпесіз баяндап,осы тығырықтан шығу үшін өзінің дәлелді ұсыныстарын айтты.
- Шығыс Қазақстан облысы Күршім аудандық партия комитетінің бюросы 1957ж шілденің 16-сында өткен мәжілісінің шешімімен оны КОКП қатарынан шығарды.

1. Партияның XXI съезінде (1959ж)шешімдерінде Н.С Хрущев елде социализмнің толығымен және түпкілікті жеңгендігін,кең көлемде коммуництік қоғам құру кезеңінің басталғандығын жариялады.

2. Партияның XXII съезінде қабылданған КОКП ның үшінші Бағдарламасында орын алған КСРО да коммунизм 20-жылдық мерзімде орнайды деген тұжырым теориялық мәселелерге тұрпайы көзқарастың нақты көрінісі болды.

1954-1964ж Қазақстан Компартиясы ОКның 6 бірінші хатшысы ауысты.

Республикадағы индустряның дамуы.

- КОКП XX съезі қабылданған қоғамдағы демократияландыру бағыты экрномикалық саясатқа маңызды өзгерістер енгізуді талап етті.
- Экономиканың даму қарқыны өсті.
- 1954-58ж 730 өнеркәсіп орындары мен цехтар іске қосылды.

Өнеркәсіп және цех орындары.

- Жезқазған байыту фабрикасы
- Өскемендегі тау кен жабдықтарын шығаратын машина жасау зауытының бірінші кезегі
- Соколов-Сарыбай комбинатының алғашқы кезектері
- Ақтөбе хром қоспалары зауыты
- Шымкент гидролиз зауыты
- Қарағанды,Семей,Шымкент цемент зауыттары
- 1958ж өнім өндіру жөнінен Қазақстанның одақтық республикалар ішінде үшінші орынға шығуын қамтамасыз етті.

- Бесінші бесжылдықта көлік пен байланысқа 65,4 млн.сом күрделі қаржы жұмсалса,
- 1956-58ж 146,4млн сомның күрделі қаржысы бөлінді.
- 1945ж республикадағы темір жолдарының ұзындығы 8,2мың шақырым болса,1960 ж 11,42мың шақырымға жетті.
- Темір жолдардың өнімді жұмыс істеуіне олардың кейбір бөлшектерінің сегіз темір жол-Түркістан,Сібір,Қарағанды,Орынбор, Ташкент,Омбы,Рязань,Урал,Томс басқармаларына бағыну кедергі болды.

- 1951-55ж Қазақстанда пайдаланатын жолдардың ұзындығы 8407 ш-н 9973 шақырымға дейін,яғни 1066 шақырымға өсті.
- 1940 ж республикада энергетика 632 млн кВ/сағат
- 1945 ж 1,15млн.кВ/сағатқа тең болдыу
- 1960ж 10,5млн кВ/сағатқа тең.

Ауыл шаруашылығы.Тың эпопеясы.

- Қыркүйек пленумының шешімдері мен Кеңес өкіметінің одан кейін қабылдаған қаулы қарарларында ауыл шаруашылығының артта қалуын жою жөніндегі шаралар жүйесі белгіленген.
- Аграрлық секторды техникамен жабдықтау біршама жақсарды,онда электр қуаты кеңірек қолданылатын болды,колхоздар мемлекеттік энергитика жүйесіне қосыла бастады,етті,сүтті,жүнді,картопты,көкөністі сатып алу бағасы артты,колхоздар мемлекетке төлеуге тиісті бұрыннан жинақталған қарыздардан босатылды.

Тың және тыңайғай жерлерді игеру идиясы.

- Қазақстан Компартиясының VIIсъезде (1954ж қаңтар)оның Орталық Комитетінің бірінші хатшысы Ж.Шаяхметов босатылып,оның орнына П.К Пономаринко сайланып,екінші хатшының креслосына Л.И Брежнев отырғызылды.
- Тың жерлерді жаппай игеру бағыты КОКП ОК 1954 ж қаңтар-наурыз пленумында анықталды.

Тың игерілген облыстар

- Қостанай
- Ақмола
- Солтүстік Қазақстан
- Көкшетау
- Торғай
- Павлодар

- 1954 ж тамызының басына қарай КСРО да тың игеру жөнінде белгіленген тапсырма орындалды:13,4млн.га жаңа жерлер,оның ішінде Қазақстанда 6,5млн.га жер жыртылды.
- 1954ж тамыздың 13 де КОКП ОК мен КСРО Министрлер Кеңесі “Астық өндіруді молайту үшін тың және тыңайган жерлерді одан әрі игеру туралы”жаңа қаулы қабылданды.
- 1956ж тың жерлердегі егістік көлемін 28-30млн.г жеткізу міндеті қойылды.
- 1955ж жоспардағы 7,5млн.г орнына тағы 9.4 млн.г жер жыртылды.

- 1954ж бұрынғыға қосымша колхоздар мен МТС тердің күшімен 4,847 мың гектар,ал совхоздардың күшімен 3684мың гектар жаңа жерлер жыртылды.
- 1954 ж бірінші жартысында бір ғана Ақмола облысына тың жерді көтеру үшінші 20 мыңнан астам адам келді.1336 мамандар мен механизаторлар жіберді.
- “Казахсельмаш”зауытынан 121 адам келді.

- 1953-58ж ауыл шаруашылығына жалпы алғанда 266,6мың механизатор жіберілген.
- Тыңгерлер орналасатын жеріне дейін дүние мүмкімен тегін көшірілді;әр отбасы басшысына 500-100сом,оның әрбір мүшесіне 150-200сом мөлшерінде бір реттік көмек көрсетілді.10мың сом көлемінде 10жылдық мерзімге үй салу үшін несие берілді.
- 1500-2000сом мөлшерінде мал сатып алу үшін несие берілді.
- 1,5центнер көлемде астық немесе ұн азық түлік ретінде берілді.
- Теңгелер 2 жылдан 5жылға дейін мерзімге ауылшаруашылық салығынан босатылды.

- 1954-59 ж Қазақстанда тың және тыңайған жерлерді игеру 2Омлрд сомдай қаражат жұмсалды.
- Солтүстік Қазақстанға тың игерудің алғашқы жылында келген 650 мың адамның ішінде тыңға қажет механизатор мамандар саны 150мың ғана болған.
- Жетіжылдыққа 1959-65ж берілген жалпы өнім 70% өсірудің орнына 15% ақ өнім алды.

- 1962-69ж реформашылық дүрбелең елдің ішінара алмастырулар және жетілдірулер жолымен қол жеткізуге болатын өзгерістер шегінее тірелгенін көрсетті.
- 1963жреспублика Жоғары Кеңесіне сайланған 473 депутат 158 әйелдер болды,
- Қазақ КСРОеңбекшілер депудаттар 988067
- 45,4 КОКП мүшелері
- Кәсіподаққа мүшелері 1966 ж 4млн.
- 1965 ж 1млн комсомол болды
- 400 әр салада қызмет жасады.қ
- 8000 мың комсомол құрылысқа жөнетілді

- 1962ж Қазақстан ЛКЖО Х съезінде республика комсомолы мал шаруашылығын қамқорлыққа алды.
- 1964 ж қазан КОКП ОК нің пленумында партия мен ел басшысылығы ауыстырылды
- 1965ж КОКП ОК кыркүйек пленумы өнеркәсіп саллары бойынша одақтық республикалар министрлер құру керек деп шешті.
- ККОК XIVпленумы мен Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесі Қазақ КСР Конституциясына өзгертулер енгізді.
- 1970ж КСРО халық шаруашылығында Қазақстанның көмір және темір кенін өндіру, болат балқыту,қара металдар прокаттау жөніндегі үлес салмағы артты.

- 1965-75ж ҚазақКСР ның халық шаруашылығына басқа республикалардан 115 мың адам келіп қосылды.
- 1970 жылдың басына қарай жұмыспен қамылғандар 56,7%
- 1970ж Қазақстанның қатты төсенішті автомобиль жолдарының ұзындығы 40мың шақырым
- 1977ж КОКП ОК мамыр пленумы мақұлдаған Каниституция жобасы бүкілодақтық талқылануға ұсынылды.
- 1977ж қазанның 7сі күні сайланған КСРО ЖК кезектен тыс жетінші сессиясы негізгі Заңның тексін қабылданды,бұл күні КСРО Каниституциясы күні болды.

- 1978 ж наурыздың 17сі күні ҚазақКСР ЖК Төралқасы республика Каниституциясының жобасын талқылауға ұсынды.
- 1978ж сәуірдің 18і Қазақстан Компартиясы ОКі жаңа Каниституция жобасын негізін мақұлдады.
- 20 сәуірде ЖК сессиясы Жаңа Каниституцияны қабылдады,
- 1975 ж Алматыда О.Сүлейменов АЗиЯ атты еңбегі жарық көрді

- 1979ж 16маусымда таңертең қазақ жастарының топтары Ақмоланың орталығындағы Ленин алаңына жиналды.»Неміс автаномиясы жоқ!»
- Келесі шеру маусымның 19 күні болды
- 1971-80 ж ішінде республиканың ауыл шаруашылығына 18млрд сомнан астам күрделі қаржы жұмсалды.
- 1965-85ж ішінде 4,2млн ірі қара, 55млн қой ешкі, 5,1млн өлді,төл саны 10,3және 69 басқа азайды.

- 1970 ж басында республика бойынша жалпы білім беретін 10154 мектеп жұмыс істеп 3млн 226мың оқушы білім алды
- 1986 ж мектеп саны 8728 ге қысқарған, 3млн 348мың оқушы оқыды.
- 1979-85ж ЖОО 55ке жетті,Студенттер 273,3
- Арнаулы оқу орны 246,272,6мың студент болды.
- 1976 ж Ұлан повесі орыс тілінде is&ns
- 1974ж Қан мен Тер КСРО мемлекеттік силығын иеледі.
- 1970-85ж 887,7 мың пәтер тұрғызылды,3млн адам қоныстанды.

Қорытынды:

- Шаруаларды қазақ даласына асығыс және жаппай қоныстандыру барысында оның тыңы, шаруалар қожалықтары неғұрлым,интенсивті сипат алып үлгергенше,ерте жыртылып жіберілуң әбден мүмкін.Ғасырлық табиғи тыңнан айрылған қазақ даласы құнарсызанды және шаруалар қожалықтарының бүгінгі техникалық жағдайында өнім беруі тоқтады деп ***Әлихан Бөкейханов атамыз*** жазған естелігімен мен өз студенттік жұмысымды қорытындылаймын.

Қолданылған әдебиеттер:

- Қазақстан тарихы. Көне заманнан бүгінге дейін. IV томдық. Алматы; 1996, 1999, 2002 ж.
- Қазақстан тарихы. Очерк. Алматы; 1993 ж.
- Артықбаев Ж.О. Қазақстан тарихы. Астана; 2000 ж.
- Абдакимов А. Қазақстан тарихы. Алматы; 1993 ж.
- Кузембайулы А. Абиль А. История РК. Астана; 2001 г.

Назарларыңызға рахмет!!!